

KOSOVELOVA

POEZIJA V MAKEDONŠČINI

NAMITA SUBIOTTO

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija
namita.subiotto@ff.uni-lj.si

V prispevku je predstavljena kronologija objav makedonskih prevodov poezije Srečka Kosovela v literarnih revijah, antologijah slovenske poezije ter samostojnih knjigah *Temni borje* iz leta 1986 ter *Nilomelanholija* iz leta 2003. Večina prevodov je nastala v drugi polovici 20. stoletja, najobsežnejši samostojni knjižni izbor pa je izšel tik pred pesnikovo stoletnico rojstva. Kosovela so v makedonščino prevajali književni prevajalci in pesniki, ki so študirali primerjalno književnost ali jugoslovanske književnosti: Srbo Ivanovski (1928–2014), Gane Todorovski (1929–2010), Aleksandar Popovski (1932–2023), Bistrica Mirkulovska (1930–2024), Eftim Kletnikov (1946) in Nikola Gelevski (Pandalf Vulkanski, 1964). Približno dvajset (od skupno 132) pesmi je izšlo v dveh ali več različnih prevodih, »Balada (*V jesenski tibi čas*)« pa kar v petih. Drugi del prispevka se osredotoča na primerjavo prevodov te pesmi v makedonščino oziroma prikaz nekaterih prevajalskih rešitev štirih prevajalcev.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.3.2025.10](https://doi.org/10.18690/um.3.2025.10)

ISBN

978-961-299-058-9

Ključne besede:

književni prevod,
prevajanje poezije,
Srečko Kosovel,
slovensko-makedonski
književni stiki,
makedonski književni
prevajalci

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

1 Uvod

Medsebojno prevajanje slovenske in makedonske poezije se je vzpostavilo po drugi svetovni vojni v okviru skupne države (najprej Federativne ljudske republike Jugoslavije, od leta 1963 Socialistične federativne republike Jugoslavije) in se razmahnilo zlasti v prvih desetletjih, ko je SFRJ vodila kulturno politiko t. i. medrepubliškega sodelovanja. Leta 1948 je Blaže Koneski, najpomembnejši makedonski filolog 20. stoletja in pesnik, po katerem se danes imenuje Filološka fakulteta Univerze sv. Cirila in Metoda v Skopju, prevedel tri Župančičeve pesmi (»Veš, poet, svoj dolg«, »Pregnanci«, »Pregnancu«) za 12. številko revije *Nov den*. Številka je bila posvečena Župančičevi sedemdesetletnici in pospremljena z esejem Frana Petreta, ki je takrat (med letoma 1946 in 1949) predaval na Filozofski fakulteti novo ustanovljene univerze v Skopju in k proučevanju in prevajanju slovenske književnosti privabil svoje študente, med katerimi je bil tudi njegov naslednik Aleksandar Spasov. To je bil prvi objavljeni makedonski prevod slovenske poezije, istega leta pa je Petre objavil tudi antologijo *Makedonska poezija*, ki jo je opremil s pregledno literarnozgodovinsko študijo, pesmi pa so (na njegov predlog) prevedli uveljavljeni slovenski pesniki: Oton Župančič, Mile Klopčič, Igo Gruden, Jože Udovič, Lili Novy, Fran Albreht, Bogomil Fatur in Cene Vipotnik. Živahno medsebojno prevajanje poezije je trajalo do sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja, s tem da je bilo knjižnih izdaj makedonskih prevodov slovenske poezije (27 knjig) več kot slovenskih prevodov makedonske poezije (17 knjig). Po makedonski in slovenski osamosvojitvi je produkcija medsebojnega prevajanja skorajda zamrla (med letoma 1991 in 2000 je izšla le po ena knjiga), po letu 2000 pa se je spet povečala.¹

V to dinamiko je vpeto tudi prevajanje Kosovelove poezije.

2 Kronologija objav makedonskih prevodov poezije Srečka Kosovela

14. marca 1954 je v makedonski reviji *Razgledi* (revija za umetnost, kulturo, znanost in družbena vprašanja) izšel esejistični prispevek Aleksandra Spasova o Srečku Kosovelu ter pesmi »Starka za vasjo«² in »Predsmrtnica« v prevodu pesnika Srba Ivanovskega, kar je prvi objavljeni makedonski prevod Kosovelove poezije (Spasov,

¹ Povzeto po Subiotto in Bobnar, 2023, str. 792–793.

² Navajam samo slovenske naslove pesmi, kot so zapisani v *Zbranih pesmih*, Kosovel 2013.

1986, str. 30). Spasov, nekdanji Petretov študent, je bil takrat predavatelj makedonske in slovenske književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Skopju. Prispevek je izšel ob petdesetletnici Kosovelovega rojstva, v njem pa Spasov citira tudi pesem »Balada (*V jesenski tibi čas*)« v slovenskem izvirniku, vendar v cirilici.

Leto zatem je Ivanovski v 1–2 št. revije *Sovremenost* objavil še prevod pesmi »Veter (*Veter se je ustavil pred vrati*)« (Kosovel, 1955, str. 46). Pesem je objavljena v prispevku »Od slovenečkata poezija«, v katerem je v opombi na str. 46 pojasnjeno, da so v njem pesmi iz knjižnega izbora slovenske poezije v redakciji in prevodu Ganeta Todorovskega in Srba Ivanovskega, ki je tik pred izidom. Izbor, v katerega sta prevajalca in urednika uvrstila dvaintrideset pesnikov in ga naslovila *Slovenečki poeti: stibotvoren zbornik*, je izšel leta 1956 pri založbi Kočo Racin v kar 2000 izvodih. Uvaja ga literarnozgodovinska spremna študija Janka Kosa, vanj pa so ob navedenih uvrščene še štiri Kosovelove pesmi, in sicer »Balada (*V jesenski tibi čas*)« in »Pesem s Krasa« v prevodu Ivanovskega ter »Drevo nad obal« in »Pesem (*Slavček med trnjem*)« v prevodu Todorovskega.

Leta 1959 je v 4. št. revije *Sovremenost* v prispevku »Od jugoslovenskata revolucionerna poezija« na str. 340–341 objavljen prevod Kosovelove pesmi »Razočaranje«, vendar brez navedbe prevajalca. Prispevek napoveduje izid antologije *Jugoslovenska revolucionerna poezija*, ki sta jo pripravljala Mak Dizdar in Aco Šopov. Izšla je istega leta v Skopju, vanjo sta poleg »Razočaranja« uvrščeni še dve Kosovelovi pesmi, in sicer »Godba pomladi« in »Ekstaza smrti«, vendar so vse tri objavljene (le) v slovenščini.³

Leta 1969 so v prvi številki iste revije na str. 55–62 v prispevku, naslovljenem »Dvanaeset pesni« izšle pesmi »Balada (*V jesenski tibi čas*)«⁴, »Pesem (*Slavček med trnjem*)«, »Temni bori«, »Veter (*Veter se je ustavil pred vrati*)«, »Mati čaka«, »Slutnja«, »Ne, jaz nočem še umreti«, »Glej, saj ne moreš več«, »Labodja pesem«, »Ekstaza smrti«, »Predsmrtnica« in IX. del pesmi »Tragedija na oceanu« v izboru, prevodu in s spremnim zapisom Aleksandra Popovskega.

³ Dizdar je pripravil izbor iz srbohrvaške in slovenske poezije, Šopov pa iz makedonske. Pesmi štirinapetdestih avtorjev so objavljene samo v izvirnikih.

⁴ Podčrtani so naslovi pesmi, ki so jih predtem objavili že drugi prevajalci.

Popovski je prevod preostalih delov pesmi »Tragedija na oceanu« objavil leta 1972 v 1–2. št. revije *Razvitok* na str. 1–6, dodal pa je še prevode pesmi »Jesen«, »Padati« (*O zatajeno poslanstvo človeka*), »O, saj ni smrti«, »Želja po smrti«, »Sonet (*Ena je groza, ta groza je biti*)«, »Truden, ubit« in »Konec« (Mojsieva-Guševa, 1997, str. 193, Banar, 2005, str. 65–66).

Zanimivo je, da je prav istega leta izšla tudi antologija slovenske poezije z naslovom *Slovenečka poezija*, ki sta jo sestavila profesorja slovenske književnosti Boris Paternu in Aleksandar Spasov. Paternu je napisal tudi spremno besedo, v kateri je orisal razvoj in tipološko mrežo slovenske poezije od Vodnika do Šalamuna. Antologija vsebuje pesmi štiridesetih pesnikov, med katerimi so naslednje Kosovelove pesmi v prevodu Bistrice Mirkulovske, ki je bila takrat lektorica slovenskega jezika na Filozofski fakulteti Univerze v Skopju⁵: »Veter (*Veter se je ustavil pred vrati*)«, »Nokturno«, »Sonet (*Ena je groza, ta groza je biti*)«, »Ekstaza smrti« in VIII. del »Tragedije na oceanu«.

Mirkulovska je tudi prevajalka prvega Kosovelovega knjižnega izbora v makedonščini, ki je izšel ob šestdesetletnici pesnikove smrti. Izbor trinajstih pesmi z naslovom *Temni borje* je pripravil Aleksandar Spasov. V dvostranski spremni besedi je strnil pesnikovo biografijo in v nekaj povedih orisal njegovo poetiko (izpostavil je impresionistično, ekspresionistično in konstruktivistično fazo)⁶ ter zapisal, da je Kosovel resnično subtilen intimistični lirik, obenem pa tudi pesnik izrazito socialno-proletarskega upora (Spasov, 1986, str. 29–30). V izbor, ki ga Spasov v spremni besedi ne utemeljuje, so uvrščene naslednje pesmi: »Balada (*V jesenski tihi čas*)«, »Bori«, »Temni bori«, »Vas za bori«, »Kraška vas«, »Slutnjak«, »Predsmrtnica«, »Rdeči atom«, »Ekstaza smrti«, »Tragedija na oceanu«, »Konec«; »Kons: Novi dobi« in »Smeh kralja Dade«.

⁵ Za Bistrico Mirkulovsko je bila slovenščina materni jezik. Rodila se je v Skopju domoljubnima slovenskima staršema, ime pa je dobila po Ilirski Bistrici, očetovem rojstnem kraju. Po diplomu iz makedonskega jezika in jugoslovanskih književnosti je najprej poučevala na eni osnovnih šol. Ker je odlično obvladala tako makedonski kot slovenski jezik ter se začela ukvarjati s prevajanjem slovenskih klasikov, se je na pobudo svojega profesorja Blažeta Koneskega v štud. letu 1959/60 na Filozofski fakulteti Univerze v Skopju zaposlila kot lektorica za slovenski jezik in se vpisala na magistrski študij s področja makedonistike. Koneski je bil tudi pobudnik in mentor njenega magistrskega dela z naslovom *Jazčinite problemi vo poetskiot prevod od makedonski na slovenečki jazčik i od slovenečki na makedonski jazčik* (Mirkulovska, 2020, str. 294).

Več o življenju in delu Mirkulovske v Poklar 2011.

⁶ Spasov je zapisal (1986, str. 29–30), da se Kosovel v svoji prvi, impresionistični fazi nasloni na tradicijo slovenske moderne, posebej na poezijo Josipa Murna. Takrat so nastale Kosovelove pesmi o Krasu, pejsažih in prebivalcih te značilne slovenske pokrajine ter pesmi, v katerih je slutiti bližino smrti. Po drugi, ekspresionistični fazi se Kosovel usmeri h konstruktivizmu.

Leta 2003 oziroma eno leto pred stoletnico Kosovelovega rojstva je izšel še drugi, precej obsežnejši knjižni izbor z naslovom *Nihilomelanholija*. Pripravil in prevedel ga je Eftim Kletnikov. V spremni besedi je orisal Kosovelovo poetiko, pri čemer se je v nekaterih ugotovitvah oprl na spremno študijo Matevža Kosa »Kako brati Kosovela« iz *Izbranih pesmi*. Kletnikov je v svoj izbor uvrstil kar sto štirinajst Kosovelovih pesmi, ki jih je razvrstil v cikle, naslovljene po pesmih, ki jih uvajajo. Ker je v slovenskih knjižnicah na voljo le en čitalniški izvod tega izbora, navajam vse naslove, kot si sledijo v knjigi: »**Jutro na Krasu**«, »Kraška jesen«, »**Pesem (*Slavček med trnjem*)**«, »**Balada (*V jesenski tibi čas*)**«, »Pesem (*Mnogo besed je, mnogo besed*)«, »Premišljevanje«, »Večerja«, »Oktober (*Zlato oblaki žarijo, žarijo*)«, »Jutro na gori«, »**Po srebrni mesečini**«, »Skozi pokrajine«, »Avgust«, »V polnočni uri«, »Jesensko premišljevanje«, »Topli in jasni«, »Nocoj smo«, »**Vas za bori**«, »Potovanje«, »Ciklame«, »Slavčki«, »In če sem samo vetru brat«, »**Drevo nad obal**«, »Vozil sem se«, »Pesem (*Sedim in pišem*)«, »Na grobu«, »Tvoj glas je mil«, »V zeleni Indiji«, »Tiha misel zablestela«, »**O, saj ni smrti**«, »Majhen plašč«, »**Nokturno**«, »**Predsmrtnica**«, »**Slutnja**«, »Jesenski zrak«, »Psalm«, »Sonet smrti«, »**Želja po smrti**«, »Sam«, »Čuj, raz drevo«, »**Veter (*Veter se je ustavil pred vrati*)**«, »Smrt«, »Žene s polja«, »Impresija (*Burja je odprla okno*)«, »**Truden, ubiti**«, »Klic po samoti«, »Kdor ne zna«, »Sopotniku«, »Pogovor z Neznanim«, »Kdo ve za zvezd določbe tajne (*Bog blagoslovi*)«, »Na tečaju mrtvih«, »Jadro«, »Joj, kako dolgo je še do večera«, »Noč pred okni«, »Jesenska pesem«, »Blizu polnoči«, »Naše oči«, »Otožje«, »**Labodja pesem**«, »Praznota predpomladi«, »Nocoj sem sam«, »Nad sivimi strehami«, »Pesem (*Temni blesk gladine*)«, »**Nihilomelanholija**«, »Pesem iz kaosa«, »Ura žalosti«, »Opolnoči (*Delo se je pogreznilo v temo*)«, »Destrukcije«, »Rime«, »Kaj se vznemirjate?«, »**Tragedija na oceanu**«, »Integrali«, »Kons X«, »Evakuacija duha«, »Sonce se smeje«, »Naša srca so trudna življenja«, »Ostri ritmi«, »Prostituirana kultura«, »KONS (Premalo gibanja je v meni)«, »Jesen (Zeleni venec zmrzuje)«, »Evropa umira«, »**Ekstaza smrti**«, »Negativni total«, »**Ecce homo**«, »Eno besedo«, »Opolnoči (*Kaj plakaš, ti dobri človek*)«, »Črni zidovi«, »O vi, ki ste vse«, »Pesem o preobrazbi sveta v SVET«, »Umiranje«, »Ne veruj«, »Izmučenost«, »Veliko moraš pretrpeti«, »Večer pred zimo«, »**Konec**«, »Moja pesem«, »Rdeča raketa«, »**Starka za vasjo**«, »**Smeš kralja Dade**«, »Cirkus Kludsky«, »To ni pesem, brat«, »Pesem št. 1«, »Kons (*Truden evropski človek*)«, »Odprto«, »Jaz vidim tvojo pot«, »**Padati (*O zatajeno poslanstvo človeka*)**«, »Pristan«, »Graditelj«, »Kdo strmi v moje sanje«, »Zbrani«, »Trudni od dela«, »Nad norišnico«.

Leta 2006 je v okviru projekta Revija v reviji, v katerem sta sodelovali slovenska revija *Apokalipsa* in makedonski *Naše pismo* in *Blesok* (spletna revija), v mojem prevodu v makedonščino⁷ izšel esej Marije Mitrović »Fantastika v delu Srečka Kosovela« (Mitrović, 2006), ki vključuje tudi pesmi »Moj črni tintnik«, »Evakuacija duha«, »Tiha misel zablestela«, »Nedelja na vasi«, »Naše oči« in »Nočna arabeska« ter posamezne verze ali odlomke iz približno dvajsetih drugih pesmi.

Januarja 2017 in novembra 2018 je glavni in odgovorni urednik elektronske revije *Okno* (<https://okno.mk/>) Nikola Gelevski objavil kratek zapis o Kosovelu in svoje⁸ prevode manifesta »Mehanikom!« ter pesmi »Dobro plemo«, »Pred kapitulacijami (Poslednje obhajilo)«, »Odprite muzeje!«, »Nad norišnico«, »Ej, hej«, 1. 8. 2025 pa še prevod pesmi »Pred kapitulacijami (Iz ranjenih gora Balkana)«.

Leta 2025 je posthumno izšla monografija Bistrice Mirkulovske *Angelot od Kurbinovo i drugi stihovi*, v kateri sta tudi prevoda dveh Kosovelovih pesmi: »Mati čaka«, ob kateri je v opombi zapisala, da je naredila več prevodov te pesmi, pričujoči prevod pa je nastal ob 14. obletnici materine smrti, 8. 5. 2022 (Mirkulovska, 2025, str. 50), in »Balada (V jesenski tibi čas)«.

Zbrani podatki kažejo, da je v makedonščini od leta 1954 do 2025 izšlo približno 130 Kosovelovih pesmi. Vsi prevajalci Kosovelove poezije v makedonščino⁹ so (bili) pesniki in vsi so študirali na Filozofski fakulteti Univerze v Skopju (ki se je leta 1974 preoblikovala v dve fakulteti: Filozofsko in Filološko). Srbo Ivanovski (1928–2014), Gane Todorovski (1929–2010), Bistrice Mirkulovska (1930–2024) in Eftim Kletnikov (1946) so študirali jugoslovanske književnosti, Aleksandar Popovski (1932–2023) in Nikola Gelevski (Pandalf Vulkanski, 1964) pa primerjalno književnost. Zanimivo je, da je Popovski študiral primerjalno književnost tudi na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Todorovski in Mirkulovska sta bila tudi univerzitetna predavatelja, ostali pa novinarji in uredniki na področju literature in kulture.

⁷ Pri prevajanju mi je pomagal pesnik, prevajalec in urednik Igor Isakovski.

⁸ Prevajalec je zapisan le z začetnima črkama psevdonima Pandalf Vulkanski).

⁹ Razen pri prevodih pesmi, ki so del eseja M. Mitrović.

3 Makedonski prevodi pesmi »Balada (V jesenski tihi čas)«

Kot smo videli, je Kosovelovo poezijo v makedonščino prevajalo več prevajalcev. Približno dvajset pesmi je izšlo v dveh ali več različnih prevodih, »Balada (V jesenski tihi čas)« pa kar v petih. Najprej je prevod objavil Srbo Ivanovski v antologiji *Slovenečki poeti: stihotvoren zbornik* (Ivanovski in Todorovski, 1956, str. 91), nato Aleksandar Popovski v reviji *Sovremenost* (Kosovel, 1969, str. 60), nato Bistrica Mirkulovska v prvem samostojnem knjižnem izboru *Temni borje* (Kosovel, 1986, str. 11), v drugem, *Nibolomelanbolija*, pa Eftim Kletnikov (Kosovel, 2003, str. 36). V posthumno izdani monografiji Mirkulovske *Angelot od Kurbinovo i drugi stihovi* je še en prevod »Balade«, ki mu sledita dve avtoričini pesmi (haiku in tanka) in zapis, da sta nastali pod močnim vplivom Kosovelove pesmi 28. 5. 2024 (Mirkulovska, 2025, str. 119).

Naslov pesmi je pričakovano enak v vseh navedenih prevodih, saj gre za (mednarodno) vrstno oznako lirske pesmi, že v prvi kitici pa opazimo različne prevodne rešitve:¹⁰

izvirnik: »V jesenski tihi čas / prileti brinjevka / na Kras.« (Kosovel, 2013, str. 18);

Ivanovski: »В есенски тиок час / трнарче слета / над Крас.« (Ivanovski in Todorovski, 1956, str. 91);

Popovski: »В есенски тивок час / дроздалец долета / на Крас.« (Kosovel, 1969, str. 60);

Mirkulovska (a): »Во тивок есенски час / трнарка долета / на Крас.« (Kosovel, 1986, str. 11);

Kletnikov: »В тих есенски миг / долетува дроздалец / на Крас.« (Kosovel, 2003, str. 36);

Mirkulovska (b): »Во есенски тивок час / долетало тркарче / на Крас.« (Mirkulovska, 2025, str. 119).

¹⁰ Pri analizi prevodov sem se opirala na Newmark 2000.

Rima *čas* – *Kras* je prisotna v vseh prevodih, razen pri Kletnikovu, ki jo kompenzira s prestavitvijo v prvi verz (tih – mig), vendar pa beseda *čas* v makedonščini označuje uro ali trenutek. Zanimiv je prevod glagola *prileti*, ki je v izvirniku v dovršnem sedanjiku. Čar ugotavlja, da dovršni glagol *prileti* učinkuje »zlasti po semantični plati: prileti = se prikaže, pride na prizorišče; prileti = konec leta, letanja. Tako ta glagol uvaja sporočilo, obenem se skriva v njem zametek nadaljnega dramatičnega razvoja« (Čar, 1972, str. 174–175). V makedonščini se lahko sedanjik tvori samo iz nedovršnih glagolov, v tem primeru *doletuva*, kar v prevodu uporabi le Kletnikov, medtem ko so se ostali prevajalci odločili za aorist (določni dovršni preteklik): *sleta*, *doleta*, ali perfekt (nedoločni preteklik): *doletalo*.

Kako pa so se prevajalci spopadli s samostalnikom *brinjevka*?

Neža Zajc v uredniškem predgovoru k izdaji zbranih Kosovelovih pesmi ugotavlja, da je pogoj za poglobljeno razumevanje njegove poetike doumetje nezamenljivosti besed v njegovih pesmih, ki se jih je pesnik neprestano posluževal, ker so mu omogočale izraziti svetlobno-zvočno spreminjanje kraške prirode in lastnega občutenja (Zajc, 2013, str. 12). Ena takih besed je gotovo *brinjevka* oziroma *brinovka* iz »Balade«, ki je, tako Ocvirk v komentarjih k *Zbranemu delu* iz 1964 (v Čar, 1972, str. 174), imela globlji, simbolični pomen, saj naj bi Kosovel začutil sorodnost med temi pticami in usodo svojega ljudstva ter svojo usodo, ko je opazoval, kako so po okupaciji Primorja po prvi svetovni vojni v njegov kraj v pozni jeseni prihajali italijanski lovci in jih streljali. Ocvirk v komentarjih omeni tudi to, da je urednik prve izdaje *Zbranega dela*¹¹ v skladu s slovenskim pravopisom spremenil *brinjevko* v *brinovko*, nato pa se je povrnil h Kosovelovemu zapisu, najprej zato, ker tako govorijo na Krasu, drugič zato, ker je Kosovel »ljubil mehke, melodiozne besede in je dosledno pisal 'brinjevka', kar je v skladu tudi z njegovim stilom« (prav tam, str. 173).

Ekvivalentni izraz za *brinjevko*, *Turdus pilaris*, je v makedonščini *livadski kos*, kar pa je že besedna zveza in ne zveni »mehko in melodiozno« kot v izvirniku. Prevajalci so se odločili za naslednje ustreznice: *trnarče*: lat. *Carduelis carduelis*, kar je slovensko lišček; *drozdalec*: lat. *Turdus philomelos*, v slovenščini *drozg*; ter *trkarče* in *trnarka*, ki ju ni v slovarju makedonskega knjižnega jezika, iz česar sklepam, da gre najbrž za

¹¹ V citatu sicer ni zapisano, a najbrž je mišljeno *Zbrano delo* v Ocvirkovi redakciji iz leta 1946.

narečna izraza. Če upoštevamo spol samostalnika¹² in zvočno podobo besede, se zdi, da se izvirniku najbolj približa različica *trnarka*.

V drugi kitici se prevajalske rešitve še bolj razlikujejo:

izvirnik: »Na polju / že nikogar več ni, / le ona /preko gmajne / leti. / In samo lovec / ji sledi ...«;

Ivanovski: »Во полето / ни песни, ниту свет, / само / пушти нејзиниот / лет.
/ И ја следи ловец / тих и блед.«;

Popovski: »Во полето / веќе никого нема, / тој само / преку голетот / кренал.
/ На нишпан ловец / го зема...«;

Mirkulovska (a): »Ширината / пуста е веќе сега / а таа / над ледината / лета. / И само ловецот / ја следи, клета...«;

Kletnikov: »Во полето / веќе никого нема, / само тој / над пасиштето / лета. / А ловецот / само го мерка.«;

Mirkulovska (b): »Низ полето / стипено сето - / само / тркарчето / лета - / за еден / ловција мета.«.

Čar opozarja na krepko i-jevsko rimo in trdi, da gotovo ni naključje, da je pesnik izbral same take sedanjiške oblike, ki so končniško poudarjene, in sicer na samoglasniku i (Čar, 1972, str. 175). V makedonščini sicer obstajajo glagoli, ki imajo v tretji osebi ednine sedanjika končnico i, a v tem primeru je tak samo glagol *slediti*: *sledi*. Poleg tega naglasni sistem v makedonščini ne pozna naglaševanja besed na zadnjem zlogu, razen ko gre za tujke, pa še to le pri samostalnikih. Ivanovski je to težavo rešil tako, da je uporabil enozložne besede, ki se rimajo (*svet, let, bled*), zaradi česar pa se je nekoliko oddaljil od pomena (v drugi verz je npr. dodal samostalnik *pesem*: *Na polju / (ni) ne pesmi niti ljudi*), poleg tega rima ne seže v naslednjo kitico, kot v izvirniku. Ostali prevajalci so se odločili za rimo dvozložnih besed s samoglasnikoma e in a, a tudi pri njih se rima ne prenese v naslednjo kitico.

¹² Samostalnika *trnarč* in *trkarč* sta srednjega spola, s končnico -če pa lahko tvorimo pomanjševalnico ali ljubkovalnico.

Pomensko se je od izvirnika glede besedišča najmanj odmaknil Kletnikov, razen s premikom členka *samo* v naslednji verz, saj tako lahko razumemo, da lovec brinjevko *samo* opazuje, nič drugega, ne pa, da ji sledi *samo* lovec, nihče drug. Popovski in Mirkulovska (b) sta uporabila leksem *tarča* (da lovec meri v ptico).

Pri tretji kitici se osredotočimo samo na zadnji verz, v katerem se glagol *obležati* v dovršnem sedanjiku ponovi:

izvirnik: »Strel v tišino; / droben curek krvi; / brinjevka / obleži, obleži.«;

Ivanovski: »Истрел в тивок час; / крв од рана дробна; / птицата / ја плени смртта кобна.«

Popovski: »Истрел во тишината; / лежи под самиот врв / дроздалецот; капе / тенка струјка крв.«

Mirkulovska (a): »Истрел во тишината; / дробна шурка крвава; / трнчарката / лежи без подвижба.«

Kletnikov: »Истрел во тишината; / тенка шурка крв; / дроздалецот / е струполен, струполен.«

Mirkulovska (b): »Истрел... тишина... / тенка шурка крвава... / Тркарчето застрелано... / неподвижно... неподвижно...«

Čar ugotavlja, da glagol *obleži* zaradi dovršnega vida po eni strani poudarja dokončnost dejanja, obenem pa se povezuje z glagoloma *leti* in *sledi* iz prejšnje kitice (ki sta prav tako v dovršnem sedanjiku), izpostavi tudi stilogenost njegove ponovitve: »Glagol *obleži* je pesnik ponovil, s čimer ga je stilno močno zaznamoval, zlasti pa njegovo dvoplastnost: obleži pomeni, prvič, konec nekega stanja, smrt — in, drugič, novo stanje, ne-stanje.« (Čar, 1972, str. 174). Za ponovitev glagola v zadnjem verzu se je odločil le Kletnikov, vendar je uporabil drug glagol in v trpniku: (*drozdalecot*) *e strupolen, strupolen*, torej (*drozg je*) *strmoglarljen*. Mirkulovska se v kasnejši različici (b) prav tako odloči za ponovitev, vendar tudi sama uporabi trpnik oziroma deležnik: (*trkarčeto*) *nepodvižno*, torej *nepremično*, izpusti pa pomožni glagol. Mirkulovska v prvi različici (a) in Ivanovski uporabita glagol *ležati*, vendar brez podvojitve, ki ga, da bi ohranila rimo, prestavita na drugo mesto (*leži pod samim vrhom*;

leži brez premikanja). Tudi Ivanovski obdrži rimo (*drobna – kobna*), njegov prevod zadnjih dveh verzov pa je precej svoboden: *ptico premaga smrt usodna*.

4 Sklep

Dinamika prevajanja Kosovelove poezije v makedonščino sovпада s kulturno in izobraževalno politiko v Makedoniji po drugi svetovni vojni v okviru jugoslovanske federacije in po izstopu iz nje. Prva objava Kosovelove pesmi v makedonščini (v reviji *Razgledi* l. 1954) ter objavi obeh knjižnih izborov (*Temni borje* iz l. 1986 in *Nihilomelanholija* iz l. 2003) sovpadajo z obletnico pesnikovega rojstva ali smrti. K umestitvi Kosovelove poezije v makedonski kulturni prostor v dvajsetem stoletju so pomembno prispevali univerzitetni profesorji in raziskovalci (Paternu, J. Kos, Spasov, Todorovski, Mirkulovska). Avtorja makedonskih knjižnih izborov Kosovelove poezije (Spasov in Kletnikov) v spremnih besedah svojih izborov ne argumentirata, tudi podatkov o prevajalskih strategijah objavljenih pesmi in o tem, ali so prevodi nastali neposredno iz izvirnikov, nisem zasledila.

Prevajalci Kosovelove poezije v makedonščino so (bili) pesniki in njihovi prevodi kažejo, da so se zavedali zvočne podobe Kosovelovih pesmi in se ji skušali kar najbolj približati. Analiza prevodov »Balade« je pokazala nekaj primerov, kako so se s tem izzivom spopadli štirje prevajalci, saj makedonščina ne pozna naglaševanja na zadnjem zlogu, ki je v tej pesmi stilno zaznamovano. Posebej zanimivi so bili tudi različni prevodi leksema *brinjenka* in prevajalske rešitve za stilno zaznamovano podvojitev glagola *obležati* v zadnjem verzu. Izpostavila sem le nekaj primerov prevodov močnejše stilno zaznamovanih elementov Kosovelove pesmi, a če pogledamo vsakega od analiziranih prevodov v celoti, lahko sklenemo, da vsi stremijo k čimbolj zvestemu prenosu zvena in pomena, nekoliko se poruši le ritem na koncu Kletnikovega prevoda, saj v zadnjem verzu umanjka rima (*ker – strupolen*).

Literatura

- Banar, S. (2005). *Slovenekata književnost na makedonski jazik*. Iris. [Банар, С. (2005). *Словенекката книжевност на македонски јазик*. Струга: Ирис.]
- Čar, J. (1972). Kosovelova balada o brinovki. *Jezik in slostvo*, 17(6), 173–178. URN:NBN:SI:doc-BQKQSDHY from <http://www.dlib.si>
- Ivanovski, S. in Todorovski, G. (ur.) (1956). *Slovenekski poeti: stihotvoren zbornik*. Kočo Racin. Prev. Ivanovski, S.; Todorovski, G. [Ивановски, С.; Тодоровски, Г. (ур.) (1956). *Словенечки поети: стихотворен зборник*. Скопје: Кочо Рацин. Прев. Ивановски, С.; Тодоровски, Г.]

- Kosovel, S. (1954). Starica zad seloto; Predsmrtna. *Razgledi*, 6, 14. 3. 1954, 8. Prev. Ivanovski, S. [Косовел, С. (1954). Старица зад селото; Предсмртна. *Разгледу*, 6, 14. 3. 1954, 8. Прев. Ивановски, С.]
- Kosovel, S. (1955). Veter. *Sovremenost*, 1-2, 49. Prev. Ivanovski, S. [Косовел, С. (1955). Ветер. *Современост*, 1-2, 49. Прев. Ивановски, С.]
- Kosovel, S. (1959). Razočaranost. *Sovremenost*, 4, 340-341. [Косовел, С. (1959). Разочараност. *Современост*, 4, 340-341.]
- Kosovel, S. (1969). Dvanaeset pesni. *Sovremenost*, 1, 55-62. prev. Popovski, A. [Косовел, С. (1969). Дванаесет песни. *Современост*, 1, 55-62. Прев. Поповски, А.]
- Kosovel, S. (1972). Esen; Paĝam, O ja nema smrtta; Pretsmrtna želba; Edno e strašno; Umoren, skršen; Tragedija na okeanot (II-VIII); Kraj. *Razvitok*, 1-2, 1-6. Prev. Popovski, A. [Косовел, С. (1972). Есен; Паѓам, О ја нема смртта; Претсмртна желба; Едно е страшно; Уморен, скршен; Трагедија на океанот (II-VIII); Крај. *Развиток*, 1-2, 1-6. Прев. Поповски, А.]
- Kosovel, S. (1986). *Temni borje*. Ogledalo. Prev. Mirkulovska, B. [Косовел, С. (1986). *Темни борје*. Скопје: Огледало. Прев. Миркуловска, Б.]
- Kosovel, S. (2003). *Nihilomelanboliĝa*. Menora. Prev. Kletnikov, E. [Косовел, С. (2003). *Нихиломеланболиџа*. Скопје: Менора. Прев. Клетников, Е.]
- Kosovel, S. (2013). *Zbrane pesmi*. Zajc, N. (ur). Študentska založba.
- Kosovel, S. (2018). Ej, hej; Nad ludnicata; Otvorete gi muzeite!; Pred kapitulacijata; Dobro pleme; Na mehaničarite!; Pred kapitulaciite. *Okno.mk*. Prev. Vulkanski, P. <https://okno.mk/avtor/36410> [Косовел, С. (2018). Еј, хеј; Над лудницата; Отворете ги музеите!; Пред капитулацијата; Добро племе; На механичарите!; Пред капитулациите. *Окно.мк*. Прев. Вулкански, П. <https://okno.mk/avtor/36410>]
- Mirkulovska, B. (2020). *Premostuvanja*. Akademski pečat. [Миркуловска, Б. (2020). *Премостувања*. Скопје: Академски печат.]
- Mirkulovska, B. (2025). *Angelot od Kurbinovo i drugi stihovi*. M. Ančevski. [Миркуловска, Б. (2025). *Ангелот од Курбиново и други стихови*. Скопје: М. Анчевски.]
- Mitroviĉ, M. (2006). Fantastikata vo deloto na Srečko Kosovel. *Naše pismo*, 62, 53-63. Prev. Subioto, N. [Митровиќ, М. (2006). Фантастиката во делото на Среќко Косовел. *Наше писмо*, 62, 53-63. Прев. Субиото, Н.]
- Mojsieva-Guševa, J. (1997). Prilog kon bibliografijata na makedonsko-slovenečkite kniževni vrski vo periodot 1945-1988 godina. *Spektar*, 29, 171-199. [Мојсиева-Гушева, Ј. (1997). Прилог кон библиографијата на македонско-словенечките книжевни врски во периодот 1945-1988 година. *Спектар*, 29, 171-199.]
- Newmark, P. (2000). Kritika prevoda. *Učbenik prevajanja*. Ljubljana: Krtina. 287-299.
- Paternu, B. in Spasov, A. (ur.) (1972). *Slovenečka poezija*. Msla. Prev. Ivanovski, S. et al. [Патерну, Б.; Спасов, А. (ур.) (1972). *Словенечка поезија*. Скопје: Мисла. Прев. С. Ивановски, С. et al.]
- Poklar, T. (2011). *Jezik ostane v duši: portret Bistrice Kranjec Mirklovske*. Društvo za krajevno zgodovino in kulturo.
- Spasov, A. (1986). Pogovor. Kosovel, S. *Temni borje*. Ogledalo. Prev. Mirkulovska, B., 29-30. [Спасов, А. (1986). Поговор. Косовел, С. *Темни борје*. Скопје: Огледало. Прев. Миркуловска, Б. 29-30.]
- Subioto, N. in Bobnar, B. (2023). Literarnoprevodne izmenjave z makedonščino. V N. Kocijančič-Pokorn (ur.) *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda II : slovenska literatura v dialogu s tujino* (791-803). Založba Univerze, Cankarjeva založba.
- Zajc, N. (2013). Rokopisna zapuščina pesmi Srečka Kosovela. *Zbrane pesmi*. Študentska založba, 6-13.